

Projektnamn: Energieffektiva företag genom Energikontor i samverkan

Programområde: Östra Mellansverige

Ärende ID: 20200350

Sammanfattande beskrivning

Det övergripande målet för projektet är att små och medelstora företag i Östra Mellansverige minskar sin klimatpåverkan, är energieffektiva och konkurrenskraftiga. Projektmålet är att efter projektet har 70 % av deltagande företag genomfört energieffektiviseringsåtgärder eller har en åtgärdsplan. Projektet kommer att styras enligt en modell som heter PIRÖ, Projekt Inom Regionförbundet Örebro. Projektet bygger på en förstudie som visade på att det finns tre huvudorsaker till att potentialen i energieffektivisering inte nyttjas, ett av dessa är att brist på samordning mellan aktörer som arbetar med företag. Detta ska projektet bland annat adressera. De planerar genomföra aktiviteter som bygger på att man ska visa för företag att energieffektivisering bidrar till bättre lönsamhet, att samordna resurser och kompetenser energikontoren emellan, att samordna övriga aktörer både privata och offentliga, att även rådgivare behöver ha med sig energieffektiviseringsfrågor i affärsrådgivningssammanhang osv. Regionens små och medelstora företag är direkt målgrupp för projektet och kommer att delta i flesta av projektets aktiviteter. Förväntat resultat är att deltagande företag har minskat sin energianvändning och att de genomför eller planerar genomföra energieffektiviserande åtgärder. Förväntade effekter på sikt är bland annat att energieffektivisering ses som en strategisk fråga för företag, att de integrerar dessa frågor öppnande i ordinarie verksamhet. Det förväntas också att den samverkan som utvecklats inom ramen för projektet kommer att leva kvar som en generator för deltagande aktörers ordinarie verksamhet. Att de metoder och modeller som använts i projektet kan spridas i andra regioner och nationellt.

Bakgrund och omvärld

Bakgrund

I den framtagna analysen för Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) Östra Mellansverige (ÖMS) utpekades ett antal regionala utmaningar som vägledande för programets framtagande ex utsläppen av klimatpåverkande gaser i regionen per invånare är större än riksgenomsnittet, det finns potential till förbättrad energieffektivitet, omfattande användning av fossila bränslen.

Energieffektiviseringen ger både vinster för miljön, framför allt minskade utsläpp av växthusgaser och minskade energikostnader för företagen samt bidrar till att miljötekniksektorn kan växa. Sverige har historiskt haft låga energipriser vilket medfört att många svenska företag inte prioriterat energieffektivisering i lika hög grad som konkurrerande företag i andra länder. Små och medelstora företag (SMF) saknar ofta resurser och kunskap om hållbar energianvändning och har därmed lägre kapacitet att vidta åtgärder.

Östra Mellansverige behöver se till att små och medelstora företag inte förlorar i konkurrenskraft på grund av otillräckliga energieffektiviseringsåtgärder.

Studier och statistik gällande kön och bakgrund kan bidra till företagets konkurrenskraft. 23 % av små företag drivs av kvinnor och delar av regionen ligger under riksnittet. Samtidigt har företag som drivs av kvinnor större expansionsvilja än de som drivs av män. Företag med utländsk bakgrund visar att 81 % vill expandera och de med svensk 72 %. Få företag som drivs av kvinnor eller personer med utländsk bakgrund finns inom energieffektiva branscher. Hur kan de horisontella kriterierna påverka viljan att expandera och ett antagande om samma typ av mönster kan finnas i valet att satsa på energieffektivisering som en del i ökad konkurrenskraft. Utifrån dessa studier antar stödsökanden att de horisontella kriterierna påverkar både projektets långsiktiga mål och projektmålet. Projektets arbete med horisontella kriterier utgår ifrån detta antagande och de planerade aktiviteterna ska bidra till att nå projektmålet. Detta kommer även att ingå i utvärderingsuppdraget där relevanta indikatorer tas fram under projektets startfas.

Energikontoren i Östra Mellansverige har lång erfarenhet av att arbeta med energieffektivisering i företag och har sett att SMF har särskilda utmaningar för att vidta energieffektiviseringsåtgärder. Under 2014 genomförde regionens energikontor tillsammans med andra regionala och lokala aktörer en ERUF-finansierad förstudie. Målet var att undersöka förutsättningar för att etablera nya arbetsätt och affärsmodeller som möjliggör att potentialen för energieffektivisering och förnybar energi realiserar i högre grad i Östra Mellansverige. Förstudien omfattade en inventering av goda exempel både nationellt och internationellt, intervjuer om framgångsrika projekt och värdefulla erfarenheter, en litteraturstudie samt regionala workshops i fem centralorter genomfördes. Vid workshops deltog aktörer från offentlig och privat sektor. Genom förstudien har projektet förankrats i deltagande organisationer, både på politisk och tjänstemannanivå.

Utifrån förstudien och erfarenheter har energikontoren i Östra Mellansverige identifierat tre huvudorsaker till att potentialen till energieffektivisering inte nyttjas som projektet kommer att fokusera på: brister i samordningen mellan aktörerna som arbetar med företag, företagets brist på kapacitet att vidta åtgärder i form av erfarenhet och resurser samt brist på beställarkompetens.

Energikontoren i ÖMS är tre av över 400 energikontor i EU; nationellt finns 14 regionala energikontor. Verksamhetens syfte är att vara en kunskaps- och kompetensresurs som driver på för ökad andel förnybar energi och effektivare energianvändning. Energikontoren har vissa grunduppdrag från sina huvudmän men arbetar i huvudsak med externfinansierade projekt. Grunduppdraget är lite olika från kontor till kontor men skulle kunna avse strategiska energifrågor, handlingsplaner, delta och ta fram regionala klimatstrategier mm.

Omvärd och samverkan

Begreppet hållbar tillväxt är en ledstjärna för hela EU sedan tillväxtstrategin Europa 2020 lanserades för 5 år sedan. Kombinationen resurseffektivitet och konkurrenskraft skulle komma att genomsyra styrningen på alla politiska nivåer enligt målen i agendan. Hösten 2014 kom EU-ledarna överens om de nya klimatmålen fram till 2030. För utsläpp av växthusgaser blev resultatet ett bindande mål på medlemsstatsnivå, en sänkning med 40%

jämfört med 1990 års nivåer. Energieffektiviseringsmålet 27% är endast riktgivande på EU-nivån men det finns en omfattande lagstiftning inom området. Sverige ligger ganska bra till när det gäller målen för utsläpp och förnybar energi men det behövs mer energi-effektivisering. Det gäller även för ÖMS och inte minst för företagen. Samtidigt trycker Small Business Act (SBA) på att EU och medlemsländerna ska stödja SMF i att möta miljöutmaningarna genom att vända dessa till affärsmöjligheter.

Energikontoren i ÖMS har initierat, utvecklat och drivit hundratals utbildnings- och utvecklingsprojekt och aktiviteter med mängder av aktörer så väl lokalt, regionalt, nationellt och internationellt. Men behovet av en samordnad kapacitetshöjning kvarstår. Erfarenheten är stor såväl för projektprocesser, utveckling och spridning av resultat.

En storregional samverkan s.k. kompetenscentrum för kompetensförsörjning, produktutveckling och ökat antal energitjänster är också viktig. För främjande av det planeras en förstudie av Västmanlands LS och i den medverkar energikontoren i Östra Mellansverige formellt. Denna ansökans utveckling av aktörer i samverkan och den kapacitetshöjning hos företag som nedan beskrivs kommer mycket väl att komplettera arbetet med förstudien.

Energikontoren i ÖMS är samverkansparter i projektansökan Solel i ÖMS och kommer att ansvara för det regionala genomförandet. Det gör att dessa båda projekt kommer att samverka kontinuerligt. Även samverkansparternas gemensamma utveckling och möjlighet till spridning ökar. Energieffektiva företag blir mer medvetna om miljönyttan och företag som investerar i egenproducerad solel blir mer medvetna om nyttan av effektiv energianvändning. Effektivisering bör föregå konvertering, men de båda är nödvändiga för att öka företagets konkurrenskraft.

Testbäddsprojekt (STUNS, samverkanspart i Solel ÖMS) Energikontoren i Östra Mellansverige har ingått ett intentionsavtal om regelbundet erfarenhetsutbyte med STUNS.

Energikontoren samverkar med en rad lokala, regionala, nationella och internationella aktörer kopplade till energifrågor. Likaså samverkar energikontoren nära med lokala, regionala och nationella myndigheter och lärosäten.

Projektet kommer att informera om stödet från Regionalfonden enligt angivna riktlinjer och synliggöra logotypen i all informationsmaterial och i all kommunikation utåt. Detta kommer att säkerställas genom rutinbeskrivning i projektplanen, genom en informationsinsats om EU och Regionalfonden för hela projektgruppen och genom ett tydligt uppföljningsansvar hos kommunikatören.

Koppling till det lokala näringslivet

Grunden till projektet är förstudien Energieffektiva företag i Östra Mellansverige och energikontorens långsiktiga arbete och erfarenhet med målgruppen små och medelstora företag. Deltagarna i förstudien var bl.a. SMF, industrier, lärosäten, energieffektiviseringsföretag, energikontor, länsstyrelser, tillväxtansvariga, kommuner, rådgivare, konsultbolag, ALMI, STUNS, Inkubatorer, branschföreträdare, Interaktive institute, energitjänsteföretag och energileverantörer.

Projektet har direkt koppling till det regionala näringslivet via målgruppen små och medelstora företag. Projektets aktiviteter ska främja energieffektivisering och ökad andel förnybar energi. Genom tidigare projekt och aktiviteter har man sett att många företag efterfrågar råd, stöd, nätverk för energifrågor. Energikontoren har upparbetade kontakter med många företag och näringslivsorganisationer och har utvecklat projekt och aktiviteter under många år i nära samverkan med det lokala näringslivet. Erfarenheter och metoder kommer att tas tillvara och utvecklas inom projektet. Energikontoren i Östra Mellansverige deltar även i nationella och internationella nätverk som arbetar med näringslivsutveckling ur ett energiperspektiv och erfarenheterna av det visar att närheten till stöd och råd är lika avgörande som kontinuitet och erfarenhetsutbyte för resultatet.

Fördelat per person är de specifika utsläppen högre i Östra Mellansverige än i riket som helhet. Skillnaden beror på högre utsläpp per person från industriprocesser och uppvärmning inom industrin, vilket tyder på att energieffektiviseringsarbete behövs. Konkurrenskraften i målgruppen små och medelstora företag är viktig för tillväxten i regionen och projektet kommer att titta närmare på de horisontella kriteriernas betydelse för företagens vidtagande av energiåtgärder.

I hela Sverige drivs 23% av SF av kvinnor och delar av regionen ligger under rikssnittet. Samtidigt har företag som drivs av kvinnor en större vilja att växa än de som drivs av män. Andelen företag som drivs av personer med utländsk bakgrund fördelar sig något olika i Östra Mellansverige. Andelen företagare med utländsk bakgrund är högre bland företag som drivs av unga personer (upp till och med 30 år) jämfört med företag som drivs av äldre. Förhållandet är det motsatta gällande företagare med svensk bakgrund.

Under projektets gång kommer aktörer engageras utifrån huvudaktiviteternas målgrupp och företagsrepresentanter att involveras i projektarbetet som referenser enligt projektplan. Material, verktyg och annat som kommer nyttjas inom ramen för projektet har tagits fram i samverkan med näringslivsrepresentanter, branschföreträdare, myndigheter och experter.

Mål och resultat

Mål

Övergripande mål:

Små och medelstora företag i Östra Mellansverige minskar sin klimatpåverkan, är energieffektiva och konkurrenskraftiga

Projektmål:

Efter projektet har 70 procent av deltagande företag genomfört energieffektiviseringsåtgärder eller har en åtgärdsplan

Delmål:

Delmål 1: En samverkansstruktur mellan viktiga aktörer som möter företag är etablerad

Delmål 2: Viktiga aktörer som deltar i projektet har medverkat i kapacitetshöjande aktiviteter

Delmål 3: SMF som deltar i projektet har fått ökad kapacitet samt planerar och genomför energi- och klimatåtgärder i högre utsträckning.

Målgrupper

Primär målgrupp

- Små och medelstora företag i Östra Mellansverige

Sekundära målgrupper

- Energieffektiviseringsföretagen: projektet ökar efterfrågan av produkter
- Energitjänsteföretagen: projektet ökar efterfrågan av tjänster
- Kompetensförsörjningsorgan och lärosäten: projektet ökar behovet av kompetensförsörjning
- Aktörer som möter företag: projektet ökar kapaciteten hos aktörerna att stödja företag att energieffektivisera
- SMF och branschföreträdare i Sverige: projektet sprider modeller, verktyg och goda exempel

Förväntat resultat vid projektavslut

De viktigaste enskilda resultaten att uppnå under projekttiden är:

- 200 företag deltagande företag genomför eller planerar att genomföra energieffektiviserande åtgärder
- Deltagande företag har minskat sin energianvändning med 2000 MWh

Projektet har bidragit till att:

- Lönsamheten hos företag har ökat tack vare effektivare energianvändning
- Efterfrågan ökar på energieffektiva produkter och tjänster
- Ökad kunskap om de horisontella kriteriernas påverkan i relation till energieffektivisering i SMF

Samverkan mellan deltagande aktörer är formerad och kommer leva vidare som en resurs för företag i Östra Mellansverige.

Målvärde för aktivitetsindikatorer

Antal företag som får stöd: 200

Organisation och genomförande

Projektorganisation

Projektägaren är Region Örebro län via Energikontoret. Energikontoret startade år 1997 inom Kommunförbundet Örebro län. Idag är Energikontoret en del av förvaltningen för regional utveckling vid Region Örebro län.

Projektägaren ansvarar för den övergripande projektledningen, administrationen och ekonomiska redovisningen mot Tillväxtverket. Projektägaren ansvarar även för projektövergripande extern information och kommunikation. Projektägaren har även som samverkanspart ansvar för aktiviteter genomförande i det egna verksamhetsområdet.

Region Örebro län har stor erfarenhet av att vara projektägare och administratör för internationella, nationella och regionala projekt. Flera av dessa projekt har också haft koppling till förnybar energi och energieffektivisering. Region Örebro län har även bred projekterfarenhet inom andra områden och hög kompetens inom projektadministration och projektekonomi. Förvaltningen ansvarar även för de regionala utvecklingsmedlen och har därmed erfarenhet av att bedöma, hantera och administrera projekt och projektmedel. Denna breda kompetens är en tillgång i planeringen och genomförandet av projektet.

Inom organisationen Region Örebro län, kommer förvaltningen för regional utveckling att ansvara för projektets genomförande. Följande resurser kommer avsättas för projektet:

- Projektkoordinator
- Projektekonom
- Projektkommunikatör
- Delprojektledare

Samverkansparter

Projektet genomförs som ett samverkansprojekt mellan Region Örebro län, Energikontoret Östra Götaland och Energikontoret i Mälardalen. Dessa parter har också gemensamt arbetat fram ansökan och Energikontoret i Mälardalen har haft ett samordningsansvar för ansökningsprocessen. Energikontoren har god operativ förmåga och en stark lokal och regional förankring. Alla energikontor har energikompetens, erfarna projektledare och energiexperter. Energikontoret i Mälardalen har även en EU-specialist i verksamheten. Varje samverkanspart kommer att ha delprojektledare för projektet och för aktivitetens genomförande. Energikontoren har också tillgång till erfarna projektekonomer och projektadministratörer.

Projektstyrning

Styrgruppen tillsätts med representanter från projektägaren och chefer från respektive samverkanspart samt en representant från de regionalt tillväxtansvariga. Vid styrgruppsmöten deltar också projektekonomer. Styrgruppen har det övergripande ansvaret för att projektets aktiviteter genomförs enligt tidsplan och budget.

Projektgruppen består av projektkoordinatören, delprojektledarna, projektkommunikatören, projektekonomer och projektadministratören. Projektgruppen ansvarar för det operativa genomförandet av projektet och dess aktiviteter samt uppföljning och utvärdering.

Referensgruppen tillsätts med representanter från privat och offentlig sektor i regionen. Exempelvis från branschorganisationer, affärsutvecklingsföretag, inkubatorer, högskolor och universitet, energileverantörer, energitjänsteföretag och kommunala näringslivskontor. Gruppen har som uppgift att bidra till utvecklingen av projektet och spridning av resultat. Gruppen är viktig för dialog och inspel till projektet. Preliminärt äger det första mötet rum i början av projektet, nästa i mitten av projekttiden och det sista i slutet av projektperioden.

Arbetsätt

Styrning, mål och resultat

Projektstyrningsmodellen som kommer att användas heter PIRÖ, Projekt Inom Regionförbundet Örebro. Arbete för att nå målen och bestående resultat beskrivs i projektstyrningsmodellen.

Samverkan

Projektet genomförs som ett samverkansprojekt och ett samverkansavtal har ingåtts mellan parterna. Det innebär att ansvarsfördelning, upphandling, rutiner för redovisning och ekonomihantering m.m. är reglerade på ett tydligt sätt. En bilaga till samverkansavtalet kommer att tas fram som förtydligar ansvarsfördelningen mellan samverkansparterna på aktivitetsnivå samt rutiner för administration och ekonomi.

Intern avstämning och uppföljning

Styrgruppen sammanträder två gånger per år för att tillse styrningen mot projektets förväntade resultat och effekter. Projektgruppen sammanträder sex gånger om året för planering och uppföljning av mål och indikatorer. Projektgruppen som ansvarar för det praktiska genomförandet av projektet och dess aktiviteter, kan ha avstämningar mer frekvent efter behov.

Horisontella kriterier

Utgångspunkten för projektets engagemang för horisontella kriterier har handlat om deras betydelse för projektmålet, att fler SMF planerar och genomför energieffektiviseringsåtgärder. De horisontella kriterierna har konkretiserats i fyra av projektets aktiviteter. Extern kompetens kommer att involveras både i referensgruppen och i utbildningen av projektgruppen. Horisontella kriterier är en indikator och en del av projektets utvärdering.

Utvärdering och lärande

En extern utvärderare kommer att upphandlas för att utvärdera hur projektet har genomförts och vad aktiviteterna har lett till på kort och på lång sikt. Dessa resultat och effekter bidrar till lärandet i organisationerna och i regionen Östra Mellansverige genom spridningsaktiviteterna. Utvärderingen kommer att genomföras löpande under projektets gång.

Vidareutveckling av gamla projekt

Utveckling av resultat och erfarenheter från tidigare genomförda projekt har fångats upp i planerade aktiviteter. Utifrån energikontorens tidigare erfarenhet med SMF och den genomförda förstudien har behov identifierats. Aktiviteterna kommer dels överföra framgångsrika arbetsätt mellan energikontoren i ÖMS och dels prova nya arbetsätt som används i andra delar av landet med goda erfarenheter.

Extern kommunikation och spridning

En kommunikatör kommer att ansvara för den övergripande kommunikationen om projektet och dess aktiviteter. Lokalt och regionalt kommer också respektive energikontor att ha ansvar för kommunikation och spridning. Kommunikation om projektet och dess aktiviteter kommer att ske via möten med företag och aktörer i nätverk samt på befintliga och nya arenor, exempelvis företagsfrukostar, Energiutblick och europeiska energiinitiativ så som aktiviteter under European Sustainable Energy Week. Information kommer också att sändas via befintliga kanaler så som nyhetsbrev, hemsidor och sociala medier.

Energikontoren i ÖMS är medlemmar i den nationella föreningen Energikontoren Sverige, den europeiska föreningen för energikontor Fedarene samt EU-kommissionens initiativ Manag Energy via vilkas aktiviteter projektet även kan spridas. En av projektets huvudaktiviteter, Energiforum, är en naturlig för dialog och spridning av goda exempel, erfarenhetsutbyte, verktyg, metoder och resultat.